

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ

1. — Համաբարբառ. — Բաղմավէպի մէջ կը կարդանք (1983, էջ 259). «Yarutian (Տ. Տ. Մկրտչի Ա. Ամեն. Տ. Թարսթիւն, Տ. Մաթէոս). Համաբարբառ Հին և Նոր Կտակարանաց, Տպ. Սրբոց Թաղովրեանց, Յերուսաղէմ, 1895». — Համաբարբառը պատրաստողն է Թաղէոս Վրդ. Աստուածատուրեան, Արապկերցի:

2. — Ամենայնուսեք. — Նոյն հասորին մէջ (էջ 279) կը տեսնենք «amenaynustek» և «amenaynurek» բառերը: Ասոնք բարդ բառեր չեն՝ այլ պէտք է որ զատկատ կարդացուին՝ ամենայն սևտեք, և ամենայն ուրեք:

3. — Ամիս. — Նոյն էջին վրայ դարձեալ կը կարդանք. «The initial a of Arm. amis presents insurmountable problems». Կարելի էր նկատի ունենալ նման երեւոյթով կարգ մը բառեր, ինչպէս, Ագուաւ, Անուն, Ասող, Ասամի, որոնք հայերէնի մէջ ունին ա սկզբնատառը, որ կը պակսի ցիլիկից լեզուներուն մէջ առհասարակ: Նշելի են նաև յունարէն ἀνισα (անուն), ἀστήρ (աստղ) և δῶν, ἀδύς (ատամն) բառերը, որոնք ձայնաւոր տառ մը ունին առաջին բաղաձայնէն առաջ:

4. — Ան. — Նոյն հասորին մէջ կը կարդանք (էջ 299). «Ան (arn) «male lamb» (arin) . . . Derivatives include *arnabar* «manly, vigorously», *arnakin* «married woman», *arnakoy* «betrothed», *arnamoli* «Sodomite», *arnanos* «men's room», *arnaci* «manly», *arnaci andamk* «genitals». — Վերջերեալ բոլոր բառերը՝ առնաբար, առնակին, էայլն, անանցուած են այլ բառին սեռական ճշդութեն (անն):

5. — Առողջանիւմ. — Նոյն հասորին մէջ

կը տեսնենք (էջ 301), «Առողանիւմ, to sprinkle, to wet, to pronounce carefully . . . Առողանուիլն, prosody, pronunciation». — Առողանիւմ բայը երկու իմաստ ունի և երկու տարբեր արմատներ. մին առող, ոռող, սռողանիլ (ջրել), սռողում, միւսը առող, առ ող, սգել (ասել), առողանուիլն: Հետեւաբար հարկ է իրարմէ զատել երկու տարբեր արմատներէ անանցուած համանման բայց այլիմաստ բառերը:

6. — Արջն. — Նոյն հասորին մէջ կը կարդանք (էջ 315-6), յոնկարծօրէն ձիւնն քցամաք (—) արջն՝ լինէր առաջի նորա . . . «suddenly in front of him the snow became utterly black». — Փաւստոսի այդ տողը (Գ. Ժդ) ակելի ճիշդ ձեռով կը թարգմանուի, suddenly in front of him the snow became black ground: Կ'արժէ դիտել նաև որ բարդութեանց մէջ արջն կը գտնուի բառերուն սկիզբը:

7. — Զընդունայնկարծ կ'ործիսն. — Բաղադս Վեցաւրեայ Արարչութեան գրքին (Երեան, 1984) մէջ, էջ 326, ծանօթութիւն 17, կը կարդանք. «Զեհազրիթի զընդունայն կ'ործիս (նաև՝ զընդունայն, զընդունայնակարծ) պատշաճ նկատեցինք ընթերցել զընդունայնկարծ (= սնուպարծ, սնուփառական), թէև առ այդ չունենք գրչական վկայութիւն: Սակայն, թուում է, այս դէպքում գործ ունենք պ — կ չփոթի հետ, որի պատճառով առաջացել է անհասկանալի բառաբարդում և անհարկի կրկնութիւն (զընդունայնակարծ կ'ործիսն)»:

Կ'արժէ դիտել սակայն որ զընդունայնակարծ կ'ործիսն (էջ 49) ընթերցուածը կը պաշտպանուի թարգմանչին կողմէ կիրարկուած նմանակերպ ստույթեանց զօրաւոր ջոկատով մը, այսպէս. — Ղորդարուղիս ըղխումն (էջ 107), մեղմագնաց գնացիւքն (190), առանձնազործ գործոցն (263), մեծազաւր զաւրութեամբ (41, 42), մեծազաւր զաւրութեանն (116), անզաւր զաւրութեամբ (109), միախառն խառնուածովք (137, 222), ամաքախառն խառնուածովք (156, 222), քաղցրախառն խառնուած (196, 198), երազածագ ծա-

գումն (54), յանկարծածին ծննդեամբք (221), ջրածին ծնունդք (222), ինքնակամ կամաւք (5), ծնկակալ կապովքն (135), այլակերպ կերպարանաւք (259), հասարակակիւն կշռոց (172), կարաձմեռն ձմեռայնոյ (298), երկայնատարած տարածիւք

(54), ամենատես տեսչութեամբն (163),

8. — Ուղղելիք. — Աւելորդք չէ թերեւս մատնանշել նաև հետեւեալները, առաջարկելով ընթերցման քանի մը ճշգումներ, ոչսպէս.

էջ	3,	տող	19. —	մարթիցէ —	մարթիցէ
»	68,	»	8. —	մարթէր —	մարթէր
»	103,	»	14. —	գերագրնոց —	գերագգգնաց
»	105,	»	14. —	խաղացեալք —	խաղաղացեալք
»	156,	»	14. —	գիտակաւ —	գտակաւ
»	160,	»	17. —	մեծագաւրն —	մեծագաւրն
»	174,	»	4. —	մարթիցէ —	մարթիցէ
»	195,	»	10. —	արդար —	արդարագնաց
»	212,	»	11. —	լուկ —	լսել
»	263,	»	1. —	արժանաւոր —	արժանաւոր
»	275,	»	11. —	դադարեացուք —	դադարեցուցուք
»	280,	»	7. —	մինչև —	մինչև
»	286,	»	3. —	ուրախարար —	ուրախարար

9. — Փիլիսոփայութիւն Կոնսթինի — 1984 թուին Ստանպուլ տպուած Յովհաննէս Պատրիարք Կոլոտ գրքին մէջ (էջ 294) կը կարդանք. «Պողոթն Սրբազան՝ թէև սոյն թարգմանութեան ալ Կոլոտ Պատրիարքի յունանարարութեամբ կատարուելը նշած է, սակայն իր արձանագրած՝ և յայտնի միակ օրինակը եղող Արմաշու թիւ 64 ձեռագրին մէջ, այսպիսի յիշատակութիւն մը գոյութիւն չունի»:

Կօնախինի փիլիսոփայութեան թարգմանութիւնը, կատարուած իտալերէցի Ղուկաս Վարդապետի կողմէ, ծանօթ է քանի մը ձեռագիրներով, որոնցմէ Արմաշի թիւ 64 ձեռագրին գրիչը և ստացողը համարուած է Ղուկաս Վարդապետը: Այնտեղ պակասող տեղեկութիւնը

կը գտնուի Ս. Յակոբեանց թիւ 654 ձեռագրին մէջ, գրուած 1736ին, որուն յիշատակարանէն կ'առնենք հետեւեալ տողերը:

«... աւարտեցաւ թարգմանութիւնս սորին ի լատինական ջարբառէ ի հայ լեզու, որ կոչի գիրք փիլիսոփայութեան ... արդեամբ գոյիւք, օժանդակութեամբ Յօսաննիսի Աստուածարանութեան Վարդապետի, և որչի և պանծալի եպիսկոպոս Վնչալուսար Պատրիարքի Կոստանդինուպօլսոյ ... ձեռամբ անարժան Ղուկաս Վարդապետի իտալերէթացոյ ... ի Կոստանդինուպօլիս, թուին 1736, յունիսի մօտոյ» (Տուցակ 2եռ. Ս. Յակոբեանց, Գ. Հատոր, 1968, էջ 79-80):

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ